

Kliimaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivi kaevandamise tagajärjel rikutud Kurtna järvede veerežiimi taastamiseks“ muutmise käskkirja eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõu kohaselt muudetakse käskkirjaga kliimaministri 05.01.2024 käskkirja nr 5 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivi kaevandamise tagajärjel rikutud Kurtna järvede veerežiimi taastamiseks ” lisas 1 sätestatud toetuse andmise tingimusi ja lisas 2 kehtestatud eelarvet.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi veeosakonna peaspetsialist Annika Mikomägi (e-post: annika.mikomagi@kliimaministeerium.ee, tel 626 2899), finantsosakonna välisvahendite peaspetsialist Kairi Toiger (e-post: kairi.toiger@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2931), õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post: rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2948). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast punktist, millega muudetakse toetuse andmise abikõlblike kulude tingimusi ja eelarve jaotust kliimaministri 5.01.2024 käskkirja nr 5 Lisas 1 ja 2.

Toetust eraldatakse Eesti riigi 2023–2026. aasta eelarvestrateegiaprogrammi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Eluslooduse kaitse ja kasutus“ tegevuse „Elurikkuse kaitse tagamine“ eesmärgi saavutamiseks, mille kohaselt tuleb kavandada ja rakendada meetmeid liikide ja elupaikade soodsa seisundi ning maastike mitmekesisuse tagamiseks. Toetuse andmise eesmärk on põlevkivi kaevandamise tagajärjel rikutud Kurtna järvede veerežiimi taastamine.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond, artikli 8 punkti 2 alapunktis i kirjeldatud abikõlbliku tegevuse liigiga: investeeringud mahajäetud tööstusalade taastamisse ja saastest puhastamisse, maapinna korrastamisse ning sealhulgas vajaduse korral roheline taristu ja sihtotstarbe muutmise projektidesse, võttes arvesse põhimõtet „saastaja maksab“. Viidatud määruse preambuli punkti 12 kohaselt peaks maapinna korrastamise projekti osana saama toetada alade loodusliku seisundi taastamist, roheline taristu väljatöötamist ja veemajandust. Ka Õiglase ülemineku territoriaalses kavas on probleemina välja toodud kaevanduspiirkondades põhjaveetaseme alandamine, mis omakorda avaldab mõju veerežiimile, mõjutades ordoviitsiumi põhjaveekihi keemilist (sulfaadid, karedus) ja koguselist seisundit ning selliste piirkondade joogivee kvaliteeti.

Toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja meetodikad vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi ühendmäärus) §-le 7.

Seirekomisjoni poolt kinnitatud valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku strategiadokumendina põlevkivi kasutamise riiklik arengukava ning toetuse panustamine Eesti 2035 sihti.

Käskkirja punktidega 1 – 3 muudetakse kulude abikõlblikkust. Abikõlblikud otsesed personalikulud ja kaudsed kulud (15% arvestatuna otsestest abikõlblikest personalikuludest) asendatakse ühtse määra alusel hüvitatavate projekti kaudsete kuludega, mis on nimetatud

ühendmääruse § 21 lõikes 4, seitsme protsendi ulatuses arvutades projekti otsesest abikõlblikust summast. Üldkulud (kaudsed kulud) ja personalikulud on abikõlblikud lihtsustatud kuludena. Nimetatud kaudseteks kuludeks võivad olla näiteks sidekulud, sealhulgas internet- ja telefonikulud, riigihanke korraldamisega ja juriidilise nõustamisega seotud kulud. Kaudsed kulud on abikõlblikud 7% ulatuses projekti abikõlblike otseste kulude maksumusest. Vastav protsent on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 54 punktis a.

Muudatuse eesmärk on viia projekti elluviimisega seotud kulud vastavusse tegelikkusega. Elluviija tegelikud kaudsed kulud osutusid märksa suuremaks kui projektijuhi palgakulust arvestatav 15%. Projekti rakendamisel selgus, et töömaht, mis tehakse projekti elluviimisel, vastab seitsmele protsendile abikõlblike kulude kogusummast.

Ühtse määrana saadud toetuse kasutamist ei kontrollita ega auditeerita, elluviija ei pea kulusid projekti raamatupidamisarvestuses eristama ega dokumente säilitama.

Käskkirja punktiga 1.4 muudetakse Lisa 2 eelarve jaotust lähtuvalt kulude abikõlblikkuse muudatusest eelnevas punktis.

3. Käskkirja vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste (EL) määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond.

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavatest Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud.

4. Käskkirja mõju

Käskkirjaga reguleeritaval meetmel on positiivne mõju seatud eesmärkide saavutamiseks, sest täpsustatakse toetuse andmise tingimusi.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega, Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjonile.